

ΤΙ ΠΑΙΖΟΥΝ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ ΜΑΣ

Η ΑΠΑΝΘΡΩΠΗ ΓΗ

Ο Φρανσουά ντε Κυρέλ είναι, χωρίς αμφιβολία, η μεγαλύτερη θεατρική φαινομενία της σημερινής Γαλλίας. Ηθοισμένος από τα καινούρια ανθρωπιστικά ιδανικά, πάροιας στή σημερινή εποχή, όπως ο "Ιψεν στη δική του, ένα αγώνα ζωτικής, όσο κι αν δεν μπόρεσε να δοθεί ως το ψυχολογικό επίπεδο του Νορβηγού διδασκάλου, ούτως να εκδηλωθεί στο έργο του με την τεχνική ωριμότητα και αδιαλλαξία εκείνου, που δε γράφισε ποτέ στην Τέχνη τι θα πηδουμβισμός, έμεινε πάντα ένας καλλιτέχνης με την πραγματική σημασία της λέξεως. Πολεμικός βέβαια, με θέσεις εν των προτέρων, δηλαδή ένας τεχνίτης, που πριν συγκινηθεί από την πραγματικότητα, συγκινήθηκε από ιδέες, τις οποίες προσπάθησε ύστερα να προσεμοίωσεν ο ανάλογα ζωικά πλαίσια, όμως πάντα ένας σεβόμενος τη ζωή και της Τέχνης το νόημα.

Καθώς και και στο «Νέο είδωλό» του, έτσι και στην «Απάνθρωπη Γη», που ο διάσος του Έλληνικού Ώδειου από τη διεύθυνση του κ. Μελέ είχε την εδύχη έμπνευση να γνωρίσεν στο ελληνικό κοινόν, ο ιδεολόγος Κυρέλ, καταβάλλει την καταφανή προσπάθεια να υποταχθή στον καλλιτέχνη Κυρέλ.

Ναι, η υπόθεση του έργου έχει πολύ σπάθος, πολύ αίσθημα, μάλιστα πολύ περισσότερο από όσο έχει κάθε άλλο του Κυρέλ. Μια Γερμανία προγκρήπισσα, γυναίκα κάποιου στρατιώτου, θέλοντας νάβη κοιτά στον άνδρα της, που διοικεί εκεί στα σύνορα το σώμα του, λυγιάδιστα για λίγο ο Ένα γαλλικό σπίτι της γερμανικής άδωρα Αωροαίνης (βρισκόμαστε στην εποχή των επιχειρήσεων του τελευταίου παγκοσμίου πολέμου), όπου το βράδυ ακριβώς της παραμονής της αναχώρησής της, συναντάται με το γυνή της σατιροσκοπικός της, έναν άρρωστο, που ύπνυρεται στο γαλλικό στρατό κι έρχεται τώρα να κοιμηθή στο σπίτι της μητέρας του, γιατί κατα-

διώκεται ως κατάσκοπος κι είναι πράγματι τέτοιος. Έχει περάσει με το αεροπλάνο του τη ζώνη των επιχειρήσεων και προσγειωθεί σ' ένα κοντινό δάσος, επιφοτισμένος με μιαν εμπιστευτική άπιστολή. Μεταξύ της Γερμανίδας αυτής προγκρήπισσης και του νεαρού Γάλλου αξιοματικού γεννιέται κάποιο έρωμα αίσθημα, στην απάνθρωπη όμως αυτή γη, οι άνθρωποι δεν μπορούν ν' ακούσεν πάντα την καρδιά τους. Γι' αυτό τον νύον είναι ζήτημα ζωής και θανάτου να εξαφάνισεν αυτή τη γυναίκα, που μπορεί να τον προδώσεν από στιγμή σε στιγμή και να τουφεκιση. Γι' αυτό την προγκρήπισσα μάτι, που του δόθηκε μάλιστα από το φόβο πως θα τη σκοτώσεν μάλλον, παρά από ένα άκατανίκητο πάθος, είναι ζήτημα τιμής, αν μπορεί να το πη κανείς έτσι για μι' μόνο των Χοεντζόλλερν, να τον προδώσεν, όταν αναλογίζεται πόσα κακά έκανε στην πατρίδα της και πόσα μέλει άδωμα να κάνει, αν δεν τον προδώσεν. Κ' έτσι το αίσθημα αυτό στραγγαλλίζεται, γιατί η απάνθρωπη αυτή γη δημιούργησε συνθήκες τέτοιες, που επιβάλλουν το μίσος, που ξεπνούν πριν απ' όλα το ένστικτο της άμυνας και της αυτοσυντηρήσεως... Ο αξιοματικός πλέξεται από τη μητέρα του να σκοτώσεν την προγκρήπισσα, που τώρα πιά που ξημέρωσε και

πρόκειται να φύγη σε λίγο, θα τον προδώσεν σίγουρα στις Γερμανικές δυνάεις, μ' αυτός άρνείται. Την περασμένη νύχτα είχε επιχειρήσεν να το κάνει, θέλοντας να την ξεπλανέσεν ως το δάσος, άλλ' άνη' αυτό... κοιμήθηκε μαζί της. Όμως, τα γεγονότα έπρόχονται ραγδαία, δεν έχει καιρό για χάσιμο, κάθε στιγμή που περνά τον φέρνει κοντύτερα στο θάνατο. Γι' αυτό, πόνοντας τη διαμαρτυρία της συνηθείσεως και της καρδιάς του, αποφασίζει να τη σκοτώσεν. Αυτή πέφτει στα πόδια του και γυρνεί έλεος, διαβεβαιώνοντας τον πως δε θα τον προδώσεν. Κ' ο νέος έποχεται. Η προγκρήπισσα όμως, πηγαινόντας στην κάμαρά της, για να έτοιμασθή, επειδή σε λίγο

έρχεται το στρατιωτικό αυτοκίνητο που θα την πάρει, και βλέποντας απ' το παράθυρό της ένα Γερμανό στρατιώτη, τον ειδοποιεί κρυφά πως μέσα στο σπίτι κρύβεται ένας κατάσκοπος και να σπεύσουν να τον συλλάβουν. Ο Γερμανός στρατιώτης όμως, αντί να ειδοποιήσει τις αρχές, ειδοποιεί τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο, επειδή είναι ο συνεργάτης των εμπιστευτικών αποστολών του. Και τότε πιά, η μητέρα, φοβουμένη πως ο γυιός της ίσως ηγναιόνας να σκοτώσει την προγκήπισσα, γιατί τώρα πιά πρέπει να τη σκοτώσει, το βλέπει κι' ο ίδιος, λυγιστή μπρός στα θέλητρα της, όπως και τη νύχτα που πέθανε, αναλαμβάνει μόνη το βαρύ αυτό έργο. Τη σκοτώνει, ο γυιός της φεύγει, αυτή σε λίγο θα συλληφθεί και θα τουφεκιωθεί, βέβαια, μό γονακίζοντας μπροστά στο εικονοστάσι για το παιδί της, που δεν ξέφυγε ακόμα κάθε κίνδυνου, για τον έαυτό της, που είναι στο κατώφλι σταυ θανάτου, βράζει παρηγοριά στη σκέψη πως η Λωρραίνη θα γίνει μία μέρα... γαλλική.

Αι λοιπόν, το τελευταίο αυτό είναι ο συμβιβασμός. Δεν πρόκειται να πούμε πως ο Κυρτέλ έπρεπε να έβρη πως η γη δεν θα πάψει ναται διαπύρωση, αν δεν πάσουν κι' οι λόγοι που δημοσιοποιούν και διασημίζον το μίσος μεταξύ των ανθρώπων. Έπειτα αν αυτό ελέγχθη από την ηρωίδα του, γκάμη, αν και ήταν ακόμα, δε σημαίνει πως είναι και δική του, αυτό λίγο ενδιαφέρει την Τέρη. Είναι ο συμβιβασμός με την απαίτηση της ποιητικής γλώσσας, είναι ο συμβιβασμός τεχνης, για αυτό το υπογραμμίζουμε. Αλλά ως είναι. Ο σκοπός της πράξης αναλύσεως μας ήταν άλλος. Ήθελαμε να πούμε πως το έργο, παρά την παιδικότητα της εποθέσεως του, δεν μπόρεσε να δώσει την εντύπωση μιας έγκυρας κι' εντελώς αδόξητης συγγραφέως. Γιατί ο Κυρτέλ έπρεπε να τονίσει ώς το δυνατό ιδεολογικά σημεία κι' έβαλε στο στόμα των ανθρώπων, που παίζον τη σιγή που μιλούν με τη ζωή και με τον θάνατο, εκφράσεις σκέψεων που ο λόγος τελειώμενος, λόγω μιας ήρεμης διανοητικής συγκροτήσεως. Αν δεν έπρεπε να ληφθούν όλα εκείνα. Φυσικά, πως έπρεπε. Μα δεν είχαν τη νευρικότητα, το σπασμωδικό της σιγής που έλεγαν. Κι' ο Ήρην βάζει τους ήρωές του κάποτε να μιλούν για ιδέες (μιλούμε για τα δώδεκα τελευταία έργα του), μα η κουβέντα τους αυτή δίνει την εντύπωση μιας φασματικής «καλημέρας». Πορ' όλ' αυτά ο Κυρτέλ, στις γενικές γραμμές, επέτρεπε στην προσπάθειά του να υποτάξει τον ιδεολόγο στον καλλιτέχνη. Γιατί κι' αν παρατηρείται κάποιο ρητορικό τρανάρισμα στους διαλόγους του, οι άνθρωποι του είναι άνθρωποι, έχουν ζωή, έχουν αλήθειες, δεν είναι σκέτες αντίπαρτες, που θέλησε να τις ζωντανέψει δια τ' αντιπροσωπεύσουν κάτι. Συγκρούονται πάθη, αγωνισούν και σπαράζουν καρδιές σάρκινες στο έργο του Κυρτέλ, με δυο λόγια δεν πρόκειται για «θέατρο ιδεών», διου συγκρούονται μόνον αντίληψεις και καρδιές φτιασμένες από χαρτί και μελάνι.

Και τώρα δυο λόγια για την εκτέλεση. Η

δνίς. Κοτόλλη είχε ψυχολογήσει καλά το ρόλο της. Στη δεύτερη πράξη, την τόσο δύσκολη ισχνικώς, απτεπεξήλθε νικηφόρα. Μια παρατήρηση μόνο θέλαμε να κάνουμε: Οι Γερμανοί μπορεί βέβαια να είναι «steife», κάπως αλόγιστοι δηλαδή, μα όχι και στο σημείο, που μας έδωσε η δνίς Κ. τη Γερμανίδα προγκήπισσα. Δε λέμε πως άφειλε να ξεχνά την ήγεμονική της αξιοπρέπεια, μα στη τέλος «αξιοπρέπεια» δε σημαίνει και «απολλήθωση». Είχε στιγμές, που περπατούσε σαν ύπνοβάντις. Ο κ. Μουσσώρης μίς έκανε αληθινά κατάπληξη, επειδή για πρώτη φορά τον βλέπουμε στο έργο του Κυρτέλ. Έχει κι' ελαττώματα, και το σπουδαιότερο: φωνή άχρονη και χωρίς μεταπτώσεις, μα γενικά δίνει την εντύπωση ήθελου που να κινείται, που ερμηνεύει και προ πάντων που επόχειται, περσιότερα από όσα προσφέρει ήδη. Είναι ο jeune premier του αύριο. Η δνίς Γαλανό έπαιξε άριστα ψυχολογημένα το ρόλο της μάνας. Δεν υπάσχει όμως άμφιβολία, πως θα μπορούσε να παίξει και καλύτερα, γιατί σε πολλά σημεία, έκανε τη συνοχή της, έπεφε έξω από τον τόνο της. Γενικά το έργο ανεβασθήκε με πολλήν εδουκειότητα και στοργή. Η έλλειψη του υποβολέως δεν έγινε καθόλου αισθητή. Ο κ. Μελός μπορεί ναται περσιότερος. Καθόταν και παρακολούθουσε την παράσταση από ένα θεωρείο του «Έθνικου», όμως έμεις τον είδαμε σε πολλά σημεία πάνω στο πάγκο, σαν ένα άγνωστο δημοτόμα του, να δίνει οδηγίες, να χειρονομεί, να παροτρύνει, να θυμώνει και πού, συχνά να γελά με αδιαφορία.